

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”

KOM(2011) 813 (lõplik) – 2011/0390 (CNS)

(2012/C 143/18)

Raportöör: **Wolfgang GREIF**

12. detsembril 2011 otsustas Euroopa Ülemkogu vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 100 lõikele 2 ja artiklile 304 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta”

COM(2011) 813 final – 2011/0390 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav tööhõive, sotsiaalküsimuste ja kodakondsuse sektsioon võttis arvamuse vastu 25. jaanuaril 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 478. istungjärgul 22.–23. veebruaril 2012 (22. veebruari istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 111, vastu hääletas 1, erapooletuks jäi 3 liiget.

1. Nõudmised ja soovitus

1.1 Tööturuväljavaated muutuvad finantskriisi neljandal aastal kogu Euroopas järjest süngemaks. Komitee on sügavalt mures, et Euroopa Liidu 2020. aasta strateegia kaasava majanduskasvu prioriteedis seatud tööhõive-eesmärke ei ole ilmselt võimalik saavutada, pidades silmas poliitilisi põhimõtteid, millele tuginevad ELi praegused kokkuhoiule orienteeritud pingutused kriisi ohjamiseks. Säästuprogrammide samaaegne käivitamine Euroopa Liidus kätkeb endas ohtu, et vastastikku võimenduv langus kiireneb ning kasvuväljavaated halvenevad veelgi. Sellel on negatiivne mõju sisenõudlusele kui majanduse viimasele tugipunktile, samuti stabiliseerumisele ja töökohtade loomisele.

1.2 Euroopa liigub eelseisvatel aastatel äärmiselt pingelisse tööhõiveolukorda. Keskmisest enam puudutab see teatud rühmi: noori, madala kvalifikatsiooniga inimesi, pikaajalisi töötuid, rändetaustaga inimesi, romasid ning üksikvanemaid. Et sellele vastu seista, on kiirelt vajalikud suure tööhõivemõjuga Euroopa ja riiklikud sihipärased investeeringud, mis tuleks tööhõivepoliitiliste mõjude võimendamiseks kooskõlastatult ellu viia.

1.3 Noorte kasvava töötuse ja pikaajaliste töötute püsivalt suure arvu taustal esitab komitee järgmised tööhõivele keskenduvad poliitilised soovitus

toehõiveolukorra parandamine). Konkreetsete eesmärkide seadmise ulatuslik edasilükkamine liikmesriikide tasandi tööhõivepoliitikas ei ole end seni märkimisväärselt õigustanud.

— Seoses sellega tuleks eelkõige mõelda näitajale, mille eesmärk on oluliselt vähendada mittetöötavate ja haridust või kutset mitteomandavate (NEET) noorte osakaalu.

— Komitee tervitab komisjoni nn noortegarantii ettepanekut, mille kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et nelja kuu jooksul pärast koolist lahkumist omavad kõik noored töökohta, jätkavad haridusteed või osalevad aktiveerimis- ja tööturule integreerimise meetmetes. Riiklike reformikavade raames tuleb selle tarvis sõnastada konkreetsed meetmed.

— Riikidel, kus olukord tööturul on noorte tööhõive osas eriti pingeline ning kes peavad samal ajal täitma piiravaid eelarveeesmärke, peaks olema lihtsustatud juurdepääs ELi rahastatute vahenditele noortegarantii-taoliste meetmete rahastamiseks (vahendite lihtsustatud kasutamisest kuni riikliku kaasrahastamise ajutise katkestamiseni).

— Kogu Euroopa Liidu üldist tööhõive eesmärki tuleks tulevikus täiendada mõõdetavate ELi eesmärkide seadmisega ka konkreetsetele sihtrühmadele, nagu pikaajalised töötud, naised, eakad ja eelkõige noored (töötusevastane võitlus,

Liikmesriikide pingelisele eelarveolukorrale vaatamata peab riiklike ja Euroopa vahendite eraldamine noorte ja pikaajaliste töötute hariduseks ja tööhõiveks jätkuma ning vajaduse korral suurenema. Seega tuleb uues rahastamiskavas alates

aastast 2014 tagada Euroopa Sotsiaalfondist, aga ka teistest ELi fondidest piisavad vahendid noortele suunatud algatuste elluviimiseks.

- Kõigis ELi liikmesriikides tuleb läbi vaadata töö- või õpikohta otsivatele töötutele noortele ja pikaajalistele töötutele toetuse andmise tingimused ja vajaduse korral neid parandada. Tehakse ettepanek lisada vastavad eesmärgid riiklikesse reformikavadesse.
- Komitee kutsub üles loobuma liigsetest mittepüsivatest ja pikaajalisi väljavaateid mittepakkuvatest lahendustest noorte integreerimisel tööturule: ebakindlate töösuhete ja töölepingute asemel tuleks rakendada meetmeid, millega tagatakse, et tähtajaline töö ning vähetasustatud ja piiratud sotsiaalse kaitsega töökohad ei saaks normiks.
- Komitee soovib liikmesriikidel pöörata erilist tähelepanu kaasavate vahetööturgude loomisele, kus avaliku sektori vahenditega loodaks sobiv arv tähtajalisi töokohti, et tagada pikaajaliste töötute puhul tööharjumuste säilimine ning oskuste ja teadmiste suurenemine. See väldiks töötajate vaesuse kasvamist ning võimaldaks neil pärast kriisi möödumist minna sujuvalt üle avatud tööturule.
- Mis puudutab komisjoni praktikaalgatust, siis toetab komitee vastavat Euroopa kvaliteediraamistikku, et edendada töökohal õppimise võimalusi siduvate lepingutega. Mõnes liikmesriigis pikemat aega edukalt rakendatud üld- ja kutsehariduse ning praktika toepeltsüsteemi tuleks selle osalise mujale ülekandmise huvides uurida.

2. Sissejuhatus

2.1 Euroopa Liidu Nõukogu otsustas 21. oktoobril 2010 jätta uued aastani 2014 kehtivad tööhõivepoliitilised suunised muutmata, et asetada pearõhk nende elluviimisele. Ajakohastamine peaks jääma minimaalseks.

2.2 Sellest hoolimata kasutab komitee ELi toimimise lepingu artikli 148 lõikega 2 ette nähtud konsultatsiooni võimalusena suuniste elluviimine läbi vaadata.

- Eesmärk on uurida, kas on võimalik edendada seatud eesmärkide saavutamist, pidades silmas praegusi suundumusi tööturgudel ning ELis kinnistunud poliitilisi põhimõtteid kriisi ohjamiseks.
- Lisaks sellele keskendatakse tähelepanu eelkõige teravnevale olukorrale noorte töötuse ja pikaajaliste töötute alal ning esitatakse seoses sellega hädavajalikud poliitilised soovitusel.

2.3 Komitee tunneb heameelt, et 2010. aasta suuniste lõppversiooni koostamisel lisati mitmed komitee ettepanekud nõukogu sellekohasesse otsusesse⁽¹⁾, ent märgib, et teistele tuvastatud puudustele tähelepanu ei pööratud. Seega kordab komitee mõningaid oma tolleaegses arvamuses esitatud keskseid märkusi, mis on endiselt äärmiselt olulised. Näiteks leiti, et

- praeguse kriisi taustal ei kajastata suunistes piisavalt töötuse vastu võitlemist kui esmatähtsat prioriteeti;
- uutes suunistes on Euroopa lähenemisviis selgelt nõrgem, kuna tööhõivepoliitiliste eesmärkide sõnastamine – välja arvatud üksikuid Euroopa põhieesmärgid – jäetakse täielikult liikmesriikide hooleks;
- üldiselt saavutatavat tööhõive eesmärki tuleks täiendada mõõdetavate ELi eesmärkide seadmisega ka konkreetsetele sihtrühmadele, nagu pikaajalised töötud, naised, eakad ja ka noored;
- lisaks sellele on vajalikud ELi eesmärgid muu hulgas soolise võrdõiguslikkuse valdkonnas ning pikaajalise töötuse, ebapiisava sotsiaalse kindlustatusega töökohade, noorte töötuse ning laste ja noorte vaesuse vastase võitluse alal;
- suunistes ei sisaldu mitte mingisuguseid konkreetseid viiteid töö kvaliteedile.

2.4 Käesolevas arvamuses võetakse need punktid luubi alla Euroopa tööturgude praegusest majanduskriisist tingitud suundumuste valguses.

3. Kriisi tõttu teravnev tööhõiveolukord

3.1 Finantskriis on arenenud põhjapanevaks majandus-, võla- ja sotsiaalkriisiks⁽²⁾. Ametlikult on kinnitatud, et Euroopa Liidu majanduse elavnemine on lõppenud. Ka tööturuväljavaated muutuvad järjest süngemaks⁽³⁾. Kriisi tagajärjed süvenevad, mitte ainult paljude ELi liikmesriikide majanduse järsu languse tõttu, vaid eelkõige ka seetõttu, et enamus valitsusi reageerib nn võlakriisile, mis muu hulgas on tekkinud finantsturgude massilise dereguleerimise tõttu viimastel aastatel, jõulise kokkuhoiupoliitikaga ning üritab nii finantsturge rahustada. Pääaegu kõigis Euroopa Liidu riikides on eelseisva konsolideerimise

⁽¹⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ettepanek: nõukogu otsus liikmesriikide tööhõivepoliitika suuniste kohta – Euroopa 2020. aasta strateegia koondsuuniste II osa”, raportöör: Wolfgang Greif (ELT C 21, 21.1.2011, lk 66).

⁽²⁾ Komitee on arvukates arvamustes ning erinevatel juhtudel väljendanud oma seisukohta kriisi mõjude ning selle ületamiseks vajalike sammude kohta. Üks silmapaistev näide on komitee presidendi avaldus täiskogu 2011. aasta detsembri istungjärgul http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/di_ces20-2011_di_et.doc.

⁽³⁾ Vt näiteks Euroopa Komisjoni hiljuti avaldatud sügisprognoos 2011–2013.

keskmises majanduspoliitilise juhtimise hiljuti muudetud eeskirjade rakendamise eurotsoonis ning riigieelarve puudujääkide vähendamine osaliselt tundlike kärbetega valitsussektori kulutustes, kus keskpunktis on sotsiaalkulutuste ja avalike teenuste piiramine⁽⁴⁾. Kõnealune poliitika kitsendab tööturuvõimalusi – ka nende jaoks, kes juba kuulusid halvemas olukorras rühmadesse.

3.2 Eelöeldu taustal iseloomustab Euroopat eelseisvatel aastatel äärmiselt pingeline tööhõiveolukord. Finants- ja majanduskriisi neljandal aastal halvenesid tööhõiveväljavaated veelgi. Hoolimata majandust toetavatest jõupingutustest esmase vastusena kriisile ning üksikute ELi liikmesriikide majanduse elavnemisest kasvas **töötus** Euroopa Liidus aastatel 2008–2011 6,9 %-lt 9,4 %-ni⁽⁵⁾.

3.3 Seega on Euroopa Liidus täna enam kui 22 miljonit inimest ilma tööta, kusjuures liidusiselt on erinevused suured: nii ulatus **töötuse määr** 2011. aasta teises kvartalis vähem kui 5,5 %-st Austrias, Luksemburgis ja Madalmaades enam kui 14 %-ni Iirimaa, Leedus, Lätis ja Kreekas ning 21 %-ni Hispaanias. Noori puudutab töötus veelgi valusamalt. Mitmes riigis – mitte ainult Euroopa lõunaosas – päästis kriis valla ärevust tekitava arengu: töötuse määr kahekordistus näiteks Hispaanias, Iirimaa ja – madalast tasemest lähtuvalt – ka Taanis. Balti riikides kõnealune määr lausa kolmekordistus. Vaid Saksamaal ja Luksemburgis vähenes töötus 2010. aastani. Kasvavale töötusele vaatamata võib mõningates riikides täheldada vabade töökohtade arvu kasvu. Demograafilise arengu ning jätkuva struktuurimuutuse tõttu tuleb arvestada, et kõnealune paradoks teravneb järgmistel aastatel veelgi.

— Kriisi ajal kasvanud töötus puudutas kõige enam **noori ja madala kvalifikatsiooniga** inimesi, kusjuures mõlema nimetatud rühma osas ulatus vastav näitaja juba enne kriisi selgelt üle keskmise.

— Madala **haridustasemega** inimeste hulgas oli töötuse määr 2011. aasta teises kvartalis 16,3 %, kesk- ja kõrgharidusega inimeste puhul oli antud näitaja vastavalt 8,6 % ja 5,3 %.

— **Nii meeste kui ka naiste töötuse määr kõigis vanuserühmades** on kasvanud. 2011. aasta teises kvartalis oli see vastavalt 9,4 % ja 9,5 %. Kriisi esimeses etapis kasvas meeste töötuse määr kiiremini, kuna see puudutas tugevamini meeste ülekaaluga elualasid (nt töötlev ja ehitustööstus).

⁽⁴⁾ Uue majanduse juhtimise sotsiaalsete tagajärgede kohta vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 22. veebruari 2012. aasta arvamus teemal „Uut majanduse juhtimist reguleerivate õigusaktide sotsiaalne mõju“, raportöör: Gabriele Bischoff (vt käesoleva Euroopa Liidu teataja lk 23).

⁽⁵⁾ Muu viite puudumisel tuginevad andmed Euroopa Liidu tööjõu-uuringule (AKE): (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/labour_market/introduction) ning puudutavad 2011. aasta teist kvartalit. Vanuserühm hõlmab reeglina 15–64aastaseid inimesi.

Teises etapis oli täheldatav naiste töötuse määra järsem tõus, kuna kokkuhoiumeetmete tulemusel kannatasid enam naiste ülekaaluga elualad (nt teenused, avalik sektor).

— Võõrtöötajaid, kelle seas oli töötute määr keskmisest kõrgem juba enne kriisi, iseloomustas ebaproportsionaalselt suur töötuse määra kasv. Nende töötuse määr oli 2011. aasta teises kvartalis 16,3 %.

— **Pikaajaline töötus** (>12 kuud), mis uute töötute suure hulga tõttu statistiliselt ajutiselt oluliselt vähenes, jõudis 2011. aasta teises kvartalis kriisieelse tasemeni, mis oli Euroopa Liidus keskmiselt 43 %. Riike, mida kriis tugevalt ja varakult tabas (Hispaania, Iirimaa, Balti riigid), iseloomustab 2008. aastaga võrreldes märkimisväärne töötuse kasv. Lähitulevikus kasvab see rühm tööjõunõudluse seisaku tõttu märkimisväärselt.

3.4 Arvestades, et **noorte töötus** oli juba enne kriisi jõudnud muret tekitavale tasemele, on komitee juba märkinud, et sellest on saanud Euroopa tööturu üks ähvardavaid probleeme⁽⁶⁾. See kasvas üldiselt drastiliselt ning on hetkel kogu Euroopas ligikaudu 21 %. Enam kui 5 miljonit noort (15–24aastased) on täna ilma töö või õppekohata, mis on seotud tohutute isiklike, ühiskondlike ja majanduslike tagajärgedega: Eurofoundi praeguste hinnangute kohaselt ulatuvad noorte tööturult kõrvalejäämisest tulenevad kulud enam kui 100 miljardi euronni aastas⁽⁷⁾. Kreekas ja Hispaanias on enam kui 40 % noortest töötud; Lätis, Leedus ja Slovakkias ligikaudu iga kolmas noor.

— Muret noorte töötuse pärast kinnitavad kaks näitajat: töötuse määr⁽⁸⁾ ja NEETi rühma kuuluvate noorte osakaal, mis mõlemad on tõusnud. **NEETi** näitaja on eriti huvitav seetõttu, et annab teavet nende 15–24aastaste noorte olukorra kohta, kes **ei tööta ega omanda haridust või kutset** (*Not in Employment, Education or Training*, NEET).

— Liikmesriikide vahel on täheldatavad selged erinevused: kõige parem olukord Taanis, Madalmaades, Sloveenias ja Austrias, kus vastav määr jääb alla 7 %, samas kui Itaalias ja Bulgaarias, kus määrad on vastavalt 19,1 % ja 21,8 %, on olukord eriti keeruline. 27-liikmelise Euroopa Liidu keskmine 2010. aastal oli 12,8 %. Kriisi tõttu näib NEETi näitajate olukord olevat halvenenud eelkõige Hispaanias, Iirimaa, Leedus, Eestis ja Lätis.

⁽⁶⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte liikuvus“, punkt 7, raportöör: Pavel Trantina, kastraportöör: Juan Mendoza Castro (ELT C 132, 3.5.2011, lk 55).

⁽⁷⁾ Eurofoundi viimaste arvutuste kohaselt ulatuvad noorte tööturult kõrvalejäämise kulud Euroopa Liidus ligikaudu 100 miljardi euronni aastas.

⁽⁸⁾ Siin võetakse arvesse kõik aktiivses tööeas noored, et vähendada võimalikke moonutusi, mis tulenevad alles õppivate noorte mitteaktiivsuse suurest osakaalust.

— **Koolist väljalangenud** moodustavad veel ühe kategooria inimestest, kellel on madala haridustaseme tõttu suur oht töötuks jääda. Hoollimata tõsiasjast, et koolist väljalangenute määr on mõningates riikides (nt Hispaanias, Portugalis, Eestis, Lätis ja Ühendkuningriigis) kriisi ajal langenud, on 2010. aasta Euroopa keskmine 14,1 % endiselt kõrgem kui Euroopa 2020. aasta strateegia eesmärk, milleks on alla 10 % jääv osakaal⁽⁹⁾. Erinevused riigiti on suured: Portugalis ja Hispaanias on koolist väljalangenute määr üle 28 %, Maltal pea 37 %, samas kui Slovakkia, Tšehhi Vabariigi ja Sloveenia näitaja jääb alla 5 %⁽¹⁰⁾.

3.5 Töötuse määra areng kajastub ka **tööhõivemääras**, mis on kriisi ajal märkimisväärselt langenud: ELi keskmine tööhõivemäär 20–64aastaste inimeste seas langes 2008. aasta teise kvartali 70,5 %-lt 68,9 %-ni 2011. aasta teises kvartalis. Juba 2010. aasta suuniseid vastu võttes oli selge, et kulub terve aastakümme, et tagasi võita need ligikaudu 10 miljonit töökohta, mis kriisi puhkemisest alates kaotatud on. Sellest ajast ei ole olukord märkimisväärselt paranenud. Euroopa Liidus keskmiselt on 2010. ja 2011. aasta teise kvartali näitajate osas täheldatav vaid minimaalne tööhõive kasv. Mõnes riigis on kasv olnud selge (Eesti, Leedu, Läti ja Malta), teistes aga iseloomustab tööhõivet jätkuv märkimisväärne langus (Kreeka, Bulgaaria, Sloveenia ja Rumeenia). Kokkuvõttes on ELi riigid endiselt kaugel Euroopa 2020. aasta strateegia põhieesmärgi ehk (20–64aastaste) üldise 75 % tööhõivemäära saavutamisest⁽¹¹⁾. Majanduskriisi ajal tabas tööpuudus noori valusamalt kui kõiki muid vanuserühmi, samuti vähenes kõige suuremal määral just noorte tööhõive.

3.6 Vastavalt Lissaboni etapi arengutele jätkus kriisi ajal **osaajaga töötamise** järkjärguline kasv. Võttes arvesse selgeid erinevusi riikide vahel, on osaajaga töötamise määr Euroopa Liidus kasvanud, moodustades kogu tööhõivest 17,6 % 2008. aasta teises kvartalis ning 18,8 % 2011. aasta samal perioodil.

— Osalise tööajaga töötavaid **naisi** on selgelt rohkem: naiste vastav keskmine määr 2011. aasta teises kvartalis oli 31,6 %, samas kui meeste puhul oli sama näitaja 8,1 %.

— **Noorte** töötajate seas on **osaajaga** töötamise määr üle Euroopa kasvanud. Kõnealune suundumus puudutab enam noori kui keskeas ja eakaid töötajaid.

— Lisaks on osalise tööajaga töötamine kasvanud enam **madalaima haridustasemega töötajate** hulgas.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/europe2020/priorities/smart-growth/index_et.htm

⁽¹⁰⁾ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/education/introduction>

⁽¹¹⁾ Vt EMCO/28/130911/EN-rev3, lk 27jj.

— Kriisi ajal aitab lühiajatöö inimestel tööturuga sidet hoida ning annab neile pärast kriisi möödumist hea lähteotsiooni üleminekuks täielikule tööhõivele.

— Kriisi ajal on siiski oluliselt kasvanud ka **mittevabatahtlik osaajaga töötamine**⁽¹²⁾. Riikides, mida kriis kõige enam puudutas (Balti riigid, Hispaania, Iirimaa), kasvas mittevabatahtlik osaajaga töötamine ajavahemikul 2008–2010 keskmisest enam. Paljudes riikides on osaajaga töötavate naiste määr jätkuvalt kõrge laste või töövõimetute täiskasvanute hooldamise tõttu.

3.7 **Tähtjaliste töösuhete** hulk ELis tõusis 2007. aasta teises kvartalis 14,6 %-ga kõrgeimale tasemele. Euroopa Liidu tööjõu-uuringu andmetes hõlmatakse sellesse rubriiki ka renditöötajad, välja arvatud juhul, kui on sõlmitud tähtajatu kirjalik tööleping⁽¹³⁾. Kuna kriisi ajal tabas tööpuudus valusalt tähtjalise lepinguga ja renditöötajaid, langes nende osakaal 2009. aasta teises kvartalis madalale, 13,5 %-ni. Uusim tõus 14,2 %-ni 2011. aasta teises kvartalis näitab, et ettevõtted kalduvad töötajaid uuesti palkama tähtjaliste töölepingute alusel või ka tööjõurendiettevõtete kaudu. Sellest nähtub muu hulgas, et tööandjatel on vähe usku majanduse elavnemise püsivusse ja et nad püüavad olukorrale reageerida.

— **Riikidevahelised erinevused** tähtjalise töö ulatuses on märkimisväärsed: kui mõnes Kesk- ja Ida-Euroopa riigis, nt Rumeenias, Bulgaarias, Leedus ja Eestis, jääb see määr alla 5 %, siis Portugalis, Hispaanias ja Poolas ulatub see ligikaudu 23–27 %-ni.

— Kaugelt kõige suurem tõenäosus sattuda tähtjalisesse töösuhtesse (42,2 % 2010. aastal) on noortel töötajatel (15–24aastased). See kehtib peaaegu kõigi riikide kohta. Teatud määral on paljudes valdkondades muutunud tavapäraseks, et noorte esimene **töökoht on tähtjaline**. Sageli ei ole see aga vabatahtlik valik. See on üks põhjustest, miks noorte olukord tööturul kriisi ajal dramaatiliselt halvenes.

— Lisaks sellele on umbes 20 % **madala kvalifikatsiooniga töötajatest** tähtjalises töösuhtes – see määr on märksa kõrgem kui keskmise ja kõrge kvalifikatsiooniga töötajate puhul (umbes 12–13 %).

⁽¹²⁾ Mittevabatahtlik osalise tööajaga töötavaid määratletakse kui töötajaid, kes ei suutnud leida täistööajaga töökohta.

⁽¹³⁾ Oleks soovitatav, et Eurostat esitaks edaspidi eraldi andmed tähtjaliste ja renditöötajate kohta.

— **Mittevabatahtlikult tähtjalises töösuhtes töötajate** osakaal tõusis ajavahemikul 2008–2010 2 %. See areng on eriti märgatav Leedus ja Iirimaa – kahes kriisist kõige enam puudutatud riigis –, aga ka Tšehhi Vabariigis, Taanis ja Ühendkuningriigis.

3.8 **Töötavad vaesed:** Eurostati andmed 2009. aasta kohta näitavad, et nii tähtjalises töösuhtes kui ka osajaga töötajatel, samuti noortel ja üksikvanematel on suurem oht töötamisest hoolimata vaesusse sattuda kui tähtjatus töösuhtes ja täisajaga töötajatel.

— **Noorematel töötajatel** (18–24aastased) on märksa suurem **oht osutada vaeseks töötajaks** ⁽¹⁴⁾ kui 25–64aastaste vanuserühma kuulujatel mitmes ELi liikmesriigis keskmiselt.

— Sarnasel viisil puudutab tähtjaline ja osajaga töö ebaproportsionaalselt suurel määral ka **üksikvanemaid**, kelle jaoks osajaga töötamine on sageli paratamatus, ja madala kvalifikatsiooniga töötajaid. Samuti on nad keskmisest enam esindatud täisajaga madalalpalgalistel töökohtadel, mis peegeldub nende suuremas osakaalus **vaeste töötajate** hulgas.

4. Kokkuhoiupoliitika kogu Euroopa Liidus teravdab olukorda tööturul ja raskendab tööhõivepoliitika eesmärkide saavutamist

4.1 Säästuprogrammide samaaegse käivitamise tõttu Euroopa Liidus võib vastastikku võimenduv langus kiireneeda ja kasvuväljavaated võivad veelgi halveneda. Kuna osa riike ei pööra samas piisavat tähelepanu vajalikele struktuurireformidele ja puuduvad uued kasvuvõimalused, mõjutab kulude vähendamine negatiivselt sisenõudlust, mis on majandustsükli viimane tugi, ning viib maksutulude vähenemisele ja sotsiaalkulutuste suurenemisele. On oht, et eelarvepuudujäägid kasvavad veelgi ja seega suureneb ka järjest enamate ELi liikmesriikide majanduspoliitiline tegevusvõimetus. Seega ei ole see lähenemisviis – seada eelarvekonsolideerimisel eesmärgiks peamiselt kokkuhoid – mitte ainult sotsiaalsest aspektist kaheldav, vaid õonestab ka väljavaadet saavutada majanduses tulevikkusuunatud elavnemine. Komitee on sügavalt mures selle pärast, kas nende meetmete abil on võimalik kriisist väljuda ja saavutada Euroopa Liidu tööhõivestrateegias seatud eesmärgid.

4.2 Seepärast kordab komitee oma nõudmist koostada uus Euroopa majanduse taastamise kava, millel oleks ulatuslik mõju tööturgudele ning mis jääks suurusjärku 2 % SKT-st ⁽¹⁵⁾. Lisaks

⁽¹⁴⁾ Vähem kui 60 % leibkonna keskmisest ekvivalentsissetulekust.

⁽¹⁵⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Tööhõive tippkohtumise tulemused”, raportöör: Wolfgang Greif (ELT C 306, 16.12.2009, lk 70).

täiendavatele riiklikele investeeringutele, mis tuleb tööhõivepoliitiliste mõjude suurendamiseks kooskõlastatult ellu rakendada, on vaja määratleda olulised Euroopa investimisprojektid. Kavandatud kulutused tuleks 1 % ulatuses suunata tööhõivele tugevat mõju avaldavatesse investeeringutesse ja lisaks sellele konkreetselt tööturumeetmesse, mis võivad olla eri vormis vastavalt ELi riikide tööturu olukorrale.

4.3 Riiklike eelarveid ei saa kasutada kõige, alates pankade päästmisest ning sotsiaalsetest ja innovaativsetest investeeringutest kuni ettevõtete edendamiseni välja. Komitee on seisukohal, et eelarvete aruka konsolideerimise käigus tuleb kõrvuti kulude vähendamisega, mis peab toimuma sotsiaalselt vastuvõetaval viisil, vältimatult leida ka uued sissetulekuallikad. Eelkõige tuleks liikmesriikides tugevdada maksutulude baasi. Lisaks sellele tuleb üle vaadata maksusüsteemid tervikuna, võttes seejuures arvesse eri liiki tulude ja varadega seotud maksete küsimust. See peab toimuma samaaegselt avaliku sektori kulutuste tõhususe ja sihipärasuse suurendamisega.

4.4 Komitee on seisukohal, et säästumeetmed ei tohi suurendada vaesuseriski ega veelgi teravdada ebavõrdsust, mis viimastel aastal on niigi juba kasvanud. Kõigi kriisist väljumise meetmete puhul tuleb pöörata tähelepanu sellele, et need ei töötaks vastu nõudluse ja tööhõive elavdamisele kriisi ajal ja järel ning sotsiaalsete probleemide leevendamisele. Seejuures peavad liikmesriigid silmas pidama ka seda, et majanduskriisi ületamise meetmed ja riigivõlg ei ohustaks avaliku sektori investeeringuid tööturupoliitikasse ning üld- ja kutseharidusse. Komitee nõuab mõjusat sotsiaalsete tagajärgede hindamist, et uurida, kuidas saavutada ELi eesmärk tuua 2020. aastaks vähemalt 20 miljonit inimest välja vaesusest ja sotsiaalsest tõrjutusest.

4.5 Säästumeetmed tabavad kõige valusamalt eelkõige inimesi, kes sõltuvad riiklikest toetustest, sealhulgas ebakindlas töösuhtes töötajaid ja muid tööturul halvemas olukorras olevaid rühmi. Kõige enam puudutab tööpuudus tavaliselt ka neid, kelle ligipääs toetustele on raskendatud ja piiratud. Seepärast on tarvis piisavaid, tõhusaid ja jätkusuutlikke sotsiaalseid turvavõrke, pöörates erilist tähelepanu tööturu kõige enam mõjutatud ja halvemas olukorras olevatele rühmadele (sh noored, sisserändajad, romad, puuetega inimesed, üksikemad, madala kvalifikatsiooniga töötajad).

4.6 Komitee võttis hiljuti seisukoha väljakutse kohta, mis tekib tööturul Euroopa rahvastiku vananemise tõttu, märkides seejuures, et kõige tõhusam strateegia seisneb olemasoleva tööhõivepotentsiaali võimalikult heas ärakasutamises. Selleni on võimalik jõuda vaid sihipärase majanduskasvupoliitika

ja osalusvõimalusi pakkuva poliitika järgimise kaudu. See hõlmab tööelu kujundamist eakate vajadustele vastavaks, hariduse ja koolituse laiendamist, kõrgekvaliteediliste ja viljakate töökohtade loomist, tõhusate sotsiaalkaitsesüsteemide tagamist, ulatuslikke meetmeid töö- ja pereelu ühitamiseks jne⁽¹⁶⁾. Lisaks sellele tuleb täielikult ära kasutada nn hõbedase majanduse (*silver economy*) majanduslik potentsiaal.

5. Nõudmised ja soovitused noorte ja pikaajaliste töötute tööhõive alal

5.1 Ambitsioonikate ELi eesmärkide seadmine noorte tööhõive alal

5.1.1 Praegustes suunistes sisaldub näitaja nende noorte arvu vähendamiseks, kes ei tööta ega omanda haridust või kutset (NEET). Liikmesriigid on küll meetmeid vastavalt NEETi alarühmade konkreetsetele eripäradele mitmekesistanud, pühendades seejuures erilist tähelepanu halvemas olukorras olevatele rühmadele,⁽¹⁷⁾ ent siiski puuduvad jätkuvalt konkreetset eesmärgid noorte tööpuudusega võitlemiseks ja noorte tööhõiveolukorra parandamiseks. **Komitee kordab oma nõudmist, et see keskne punkt oleks suunistes selgemalt välja toodud, kinnitades selleks esmajoonel mõõdetavad Euroopa tasandi eesmärgid noorte tööhõive valdkonnas, eelkõige järgmised: 1) eesmärk noorte tööpuuduse märkimisväärseks vähendamiseks ja 2) maksimaalselt neljakuune tähtaeg tööd või väljaõppevõimalust otsivate noorte aktiveerimiseks.** Noorte tööhõive valdkonnas konkreetsete eesmärkide määratlemise liikmesriikide tasandile jätmise osutus igatahes väheviljakaks, vaid üksikud riigid sõnastasid oma riiklikes reformikavades vastavad eesmärgid⁽¹⁸⁾.

5.2 Liikmesriigid peavad NEETi valdkonnas järjekindlalt ellu viima nn noortegarantiid

5.2.1 Komitee väljendab rõõmu selle üle, et tema nõudmine, mille kohaselt liikmesriigid peavad tagama, et nelja kuu jooksul pärast koolist lahkumist omavad kõik noored töökohta, jätkavad haridusteed või osalevad aktiveerimis- ja tööturule integreerimise meetmetes, lisati nn noortegarantiid ettepaneku kujul juhtalgatusse „Noorte liikuvus“⁽¹⁹⁾. **Sellel taustal ühineb komitee täielikult komisjoni üleskutsetega liikmesriikidele selgitada viivitamatult välja seda takistavad asjaolud. Nende kõrvaldamiseks tuleb riiklike reformikavade raames sõnastada konkreetsete meetmed.** Selleks tuleb paljudes riikides oluliselt laiendada riiklike tööturuasutuste antavat siht-

⁽¹⁶⁾ Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa tööturu tulevik – otsides võimalusi demograafilistele muutustele tõhusaks reageerimiseks“, raportöör: Wolfgang Greif (ELT C 318, 29.10.2011, lk 1).

⁽¹⁷⁾ „Young People and NEETs in Europe: first findings” – EUROFOUND – EF1172EN <http://www.eurofound.europa.eu/pubdocs/2011/72/en/1/EF1172EN.pdf>

⁽¹⁸⁾ Vaid neli riiki (Belgia, Tšehhi Vabariik, Bulgaaria, Eesti) sõnastasid 2011. aastal oma riiklikes reformikavades eesmärgid võitluseks noorte tööpuudusega.

⁽¹⁹⁾ „Noorte liikuvus” COM(2010) 477 final, punkt 5.4.

toetust; seejuures tuleb suuremat tähelepanu pöörata halvemas olukorras inimestele (eelkõige ka sisserändetaustaga inimesed ja romad).

5.2.2 Samuti tuleb liikmesriikidel seejuures tõhusalt ellu rakendada tööhõivesuunistes ka noorte valdkonnas üldiselt kokku lepitud prioriteetidid ja seada enesele vastavalt ambitsioonikad nõuded ja eesmärgid, mille hulka kuuluvad muu hulgas ka tasakaalustatud meetmed paindlikkuse ja turvalisuse suurendamiseks, tööjõu liikuvuse soodustamine, sobivate sotsiaalkindlustussüsteemide loomine tööturul liikumise kergendamiseks ning ettevõtluse edendamine ja kohased raamtingimused töökohtade säilitamiseks ja loomiseks eelkõige VKEde valdkonnas.

5.3 Rohkem ELi vahendeid ja lihtsam juurdepääs ELi vahenditele noorte ja pikaajalise tööpuudusega võitlemiseks

5.3.1 Komitee kutsub üles võtma eriti just pingelises eelarveolukorras noorte ja pikaajalise tööpuuduse kiireks langetamiseks eraldi meetmeid sotsiaal-, haridus- ja tööturupoliitika valdkonnas. Komisjon märkis hiljuti oma teatises „Noortele pakutavate võimaluste algatus“⁽²⁰⁾, et kiiret ja ebabürokratlikku abi on tarvis eelkõige neis riikides, mida noorte tööpuudus kõige valusamalt puudutab⁽²¹⁾. **Liikmesriikidel, kus olukord tööturul on noorte tööhõive ja pikaajalise tööpuuduse osas eriti pingeline ning kes praegu peavad samas täitma piiravaid eelarve-eesmärke, peab olema lihtsustatud juurdepääs eelkõige noortegarantiid- ja taoliste meetmete jaoks ning töökohtade loomise investeerimiseks ettenähtud ELi vahenditele.** Vaja on pragmaatilisi ja paindlikke käsitusi ja lihtsustusi vahendite kasutamisel kuni riikliku kaasrahastamise ajutise katkestamiseni välja, kui meetmeid rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist ja teistest Euroopa fondidest.

5.4 Kohased vahendid noorte ja pikaajalise tööpuudusega võitlemiseks uues ELi eelarves

5.4.1 Komitee on juba toonitanud, kui oluline on, et kõigis ELi liikmesriikides majanduskriisi tõttu vajalikuks osutunud eelarveprioriteetide ümberhindamisest hoolimata jätkuks ning vajaduse korral suureneks riiklike ja Euroopa vahendite eraldamine noorte ja pikaajaliste töötute hariduseks ja tööhõiveks⁽²²⁾. **Seega nõuab komitee, et uues rahastamiskavas alates 2014. aastast tagataks Euroopa Sotsiaalfondist piisavalt vahendeid**

⁽²⁰⁾ Vt vastavad ettepanekud komisjoni hiljutises teatises „Noortele pakutavate võimaluste algatus” COM(2011) 933 final.

⁽²¹⁾ Nõukogu otsus 2010/707/EL, suunis 7.

⁽²²⁾ Vt Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Noorte liikuvus”, (ELT C 132, 3.5.2011, lk 55), Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Majanduskriis, haridus ja tööturg”, punkt 8, raportöör Mário Soares (ELT C 318, 29.10.2011, lk 50).

noortele ja pikaajalistele töötutele suunatud algatuste elluviimiseks⁽²³⁾. Lisaks sellele tuleks komitee arvates kontrollida muu hulgas seda, kuidas saaks noorte ja pikaajalise tööpuudusega võitlemise meetmeteks kasutada ka muid ELi fonde.

5.5 Noorte ja pikaajaliste töötute parem ligipääs toetusele

5.5.1 ELi liikmesriigid erinevad märkimisväärselt selles, milline on ligipääs sotsiaalkindlustusele ja selle teenuste ulatus mitte ainult noorte jaoks. Tööhõivesuunistes kutsuti liikmesriike õigustatult üles oma sotsiaalkindlustussüsteeme kohandama, et paindlikumate tööturgude olukorras ei tekiks neis lünki. See puudutab kõiki vanuserühmi ühtviisi. Komitee on seisukohal, et seni ei ole piisavalt arutletud töötute noorte tugevasti piiratud ligipääsu üle toetusele, mis on tuvastatav enamikus liikmesriikides⁽²⁴⁾. Mõnes riigis parandati kriisi ajal vastavate tingimuste abil halvemas olukorras olevate rühmade – ka noorte – ligipääsu töötuhüvitistele. Ent need meetmed olid piiratud kestusega või siis on oht, et need tühistatakse kavandatud säästupaketide raames.

5.5.2 Komitee nõuab, et kõigis ELi liikmesriikides vaadataks läbi tööks valmis ja tööd või väljaõpet otsivatele töötutele noortele ja pikaajalistele töötutele toetuse andmise tingimused ja et neid vajaduse korral parandataks. Samuti soovitatakse lisada vastavad eesmärgid riiklikesse reformikavadesse. See oleks oluline panus võitlemaks paljude noorte ebakindla olukorraga nende üleminekul tööturule.

5.6 Võitlus ebakindlate ja reguleerimata töösuhete vormidega väljaõppe/praktika valdkonnas

5.6.1 15–24aastaste noorte puhul ei ole täiskasvanutega võrreldes kaks korda suurem mitte ainult töötus, vaid ka ebakindlate töösuhete osakaal (mõnes riigis üle 60 %), reguleerimata väljaõppe ja praktika saenemine (eelkõige lõunapoolsetes riikides⁽²⁵⁾) ning nende kvalifikatsioonitasemest allapoole jääv töö. Komitee kutsub üles loobuma liigestest mittepüsi-

⁽²³⁾ Nii nõuab komitee, et vähemalt 40 % Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest eraldataks tööhõive ja tööalase liikuvuse soodustamiseks. Seega keskenduksid algatatud projektid suures osas noortele suunatud meetmetele. Vt selle kohta Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa Sotsiaalfond” (vt käesoleva Euroopa Liidu Teataja lk 82), raportöör: Xavier Verboven, kaasraportöör: Miguel Angel Cabra de Luna, punktid 1.5 ja 4.1.

⁽²⁴⁾ Euroopa tööjõu-uuringu (Eurostat) andmed näitavad, et töötuse korral on noortel (15–24aastased) 27-liikmelise ELi keskmiselt kolm korda viletsam ligipääs toetusele kui teistel rühmadel; samuti ei tuvastatud kriisi ajal olukorra püsiva paranemise märke.

⁽²⁵⁾ See probleem puudutab vähem Põhja-Euroopa riike, kus on pikaajaline kogemus praktikantide, väljaõppeasutuste ja tööandjate vaheliste reguleeritud suhetega. Sama kehtib nende riikide suhtes, kus on olemas väljakujunenud ja end tõestanud kutsekoolituse topeltsüsteem (Saksamaa, Austria).

vate ja pikaajalisi väljaõpet mittepakkuvatel lahendustel noorte integreerimisel tööturule: ebakindlate töösuhete ja töölepingute asemel tuleks rakendada meetmeid, millega tagatakse, et tähtajaline töö ning vähetasustatud ja piiratud sotsiaalse kaitsega töökohad ei saaks normiks.

5.6.2 Komitee on paljudes arvamustes, mis käsitlevad tegutsemist nõudvaid valdkondi seoses kohandustega hariduses ja kvalifikatsioonide puhul, avaldanud oma seisukoha, muu hulgas tagamaks, et noored omandavad väljaõppe, mille järele tööturul valitseb nõudlus⁽²⁶⁾. Selleks et käsitleda tööturul nõudmise ja pakkumise vahel esinevaid erinevusi, mille põhjuseks on muu hulgas ebapiisav kvalifikatsioon, piiratud geograafiline liikuvus või ebakohane tasustamine,⁽²⁷⁾ tuleb väljaõppeasutustel oma õppeplaanid kohandada ka tööturu nõudmistele. Ent ka tööandjatel tuleb laiendada oma uute töötajate värbamise kanaleid ning ametiasutustel tuleb investeerida tõhusasse aktiivsesse tööturupoliitikasse. Ka õppurid ise vastutavad oma tulevase tööalase konkurentsivõime eest.

5.6.3 Mis puudutab komisjoni praktikaalgatust, siis toetab komitee vastavat Euroopa kvaliteediraamistikku, millele tuleb toetust otsida ka ettevõtete hulgas, et need pakuksid selliseid vastastikku siduvate lepingute alusel töökohal õppimise võimalusi eelkõige ka viletsama haridusega noortele. Üld- ja kutsehariduse ning praktika topeltsüsteem on mitmes riigis andnud positiivseid tulemusi ja seda tuleks selle osalise mujale ülekandmise aspektist uurida.

5.7 Põhimõtted noorte töötuse probleemi lahendamiseks

5.7.1 Komitee teeb ettepaneku võtta noorte töötuse probleemi lahendamiseks meetmeid, mille aluseks on järgmised põhimõtted: parandada noorte tööalast konkurentsivõimet selliste üld- ja kutseharidusreformide abil, mille tulemusel paraneb kvalifikatsioonide vastavus tööturu nõudmistele ja mis hõlmab partnerlust koolide, ettevõtete ja sotsiaalpartnerite vahel; aktiivsed tööturumeetmed, sealhulgas suurem toetus ja rohkem stiimuleid noortele töökoha vastuvõtmiseks; analüüsida tööhõivekaitse alaste õigusaktide mõju; soodustada noorte ettevõtlust.

⁽²⁶⁾ Vt selle kohta praegu koostamisel olev Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Euroopa kõrgharidussüsteemide ajakohastamine” (Euroopa Liidu Teatajas veel avaldamata), arvamus teemal „Noorte tööhõive, tehniline pädevus ja liikuvus” (ELT C 68, 6.3.2012, lk 11), raportöör: Dorthe Andersen, ning arvamus teemal „Keskkaridusjärgne kutseharidus ja -koolitus atraktiivse alternatiivina kõrgharidusele” (ELT C 68, 6.3.2012, lk 1), raportöör: Vladimíra Drbalová.

⁽²⁷⁾ Vt teatis „Noortele pakutavate võimaluste algatus”, COM(2011)933 final.

5.8 Võitlus pikaajalise töötusega ja tööturuga kontakti kaotamine

5.8.1 Kriisist tulenev tööjõu nõudluse jätkuv seisak viib pikaajalise tööpuuduse suurenemiseni, mis toob kaasa tõsised raskused töökoha leidmisel ja sellest tulenevalt töötajate vaesuse kasvu. **Komitee soovib liikmesriikidel pöörata erilist tähelepanu ka kaasavate vahetööturgude loomisele, kus avaliku sektori vahendeid kasutatakse sobiva arvu asjakohaste töökohtade loomiseks.** Sellega tagatakse pikaajaliste töötute puhul kontakti säilimine tööturuga ning oskuste ja teadmiste suurenemine. See väldib töötajate vaesuse kasvamist ning võimaldab neil pärast kriisi möödumist minna sujuvalt üle esmasele tööturule.

Brüssel, 22. veebruar 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON
